

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 85

Archeologienota Eikstraat te Gent (Oost-Vlaanderen).

Programma van Maatregelen.

DE SMAELE, B., M. BENJAMINS EN H. PIETERS

31Development

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2016
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Bart De Smaele, Hadewijch Pieters
ISSN	2033-6810
Omslagfoto	ADEDE bvba

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

1 Gemotiveerd advies

Naar aanleiding van het voornemen van KRC Gent om twee oefenvelden op haar complex aan de Eikstraat in Gent te vernieuwen, heeft ADEDE een archeologienota opgesteld om samen met de stedenbouwkundige aanvraag in te kunnen dienen.

De beoogde werkzaamheden in het plangebied behelzen de vernieuwing van twee sportvelden met randinfrastructuur en een kantinegebouw met kleedruimtes en de parking en ontsluitingsweg rond de kantine.

Het nieuwe kantinegebouw wordt een stuk groter dan het huidige en tevens worden 9 ondergrondse hemelwaterputten naast het gebouw aan gelegd. Hoewel een deel van de funderingen van het huidige kantinegebouw zullen worden hergebruikt, zal er toch door de bouwwerkzaamheden een nieuwe diepe verstoring van ongeveer 600m² (funderingen) plus 70m² (putten) optreden. De aanleg van de nieuwe parking zullen daarbij nog eens een ondiepe grondwerken (max 50cm – mv) over een oppervlakte van een kleine 2000m² opleveren.

De twee voetbalvelden zullen opnieuw worden aangelegd, waarbij de bovenlaag zal worden afgegraven en vervolgens een nieuw veld zal worden opgebouwd. De voorziene afgravingdiepte is maximaal 50 cm. Het zuidelijke veld zal bovendien een vijftal meters naar het zuiden worden opgeschoven. Omdat niet bekend is hoe de huidige voetbalvelden zijn aangelegd, is ook niet bekend in hoeverre de ondergrond verstoord is geraakt bij de aanleg. Om te kunnen beoordelen of het vernieuwen van de voetbalvelden een bedreiging van archeologische vindplaatsen kan betekenen, moet eerst de bodemopbouw ter plaatse van de bestaande voetbalvelden worden gecontroleerd.

Bij de aanleg van de randinfrastructuur (verlichtingsmasten, ballenvangers, nutsleidingen) wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande funderingen, leidingtracés enzovoort. Waar dat niet mogelijk is zal de ondergrondse aanleg enkel verspreid liggende puntverstoringen of ondiepe sleuven tot gevolg hebben. Daarbij treden derhalve geen noemenswaardige nieuwe bodemverstoringen op.

Te concluderen is dat bij de vernieuwing van de voetbalvelden mogelijk archeologische waarden bedreigd worden over een oppervlakte van bijna 1,5 ha. Om hier zekerheid over te verkrijgen is het noodzakelijk kennis te verkrijgen over de verstoringdiepte die is opgetreden bij de aanleg van de huidige voetbalvelden. Hetzelfde geldt voor de aanleg van de nieuwe parking en ontsluitingsweg. Om met zekerheid uitspraken te kunnen doen over de bodemopbouw en verstoringgraad moet een kleinschalig landschappelijk booronderzoek uitgevoerd worden ter plaatse van de voetbalvelden en de beoogde parking.

Afgezien van deze mogelijke bedreigingen levert alleen de bouw van het nieuwe kantinegebouw en de hemelwaterputten een zekere bedreiging van mogelijk aanwezige archeologische vindplaatsen op met een oppervlakte van ongeveer 700m². Op deze locatie staat op de kaart van Ferraris een brede sloot aangeduid. De aanleg daarvan kan sporen van voor de nieuwe tijd vernietigd hebben. Aangezien de kaart van Ferraris op perceelsniveau door zijn resolutie slechts een indicatie biedt, kan er niet zonder meer vanuit worden gegaan dat de projectie van de sloot onder de kantine accuraat is. Het gevolg hiervan is dat de verstoring van ouder niveaus door de sloot zich op een andere plek in het plangebied bevindt.

Deze gegevens in acht genomen adviseert ADEDE in eerste instantie door middel van een landschappelijk booronderzoek de bodemopbouw en de mate van verstoring daarvan ter plaatse van de voetbalvelden en beoogde parking te onderzoeken. Afhankelijk van de resultaten van het booronderzoek kan het vervolgens noodzakelijk zijn een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats en de behoudenswaardigheid daarvan vast te stellen. Ter plaatse van de nieuwe kantine dient eveneens een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om vast te stellen of zich daar een behoudenswaardige archeologische vindplaats bevindt. Omdat het plangebied op dit moment in gebruik is, is het op dit moment niet mogelijk het veldonderzoek uit te voeren. Daarom moet het veldonderzoek uitgevoerd worden als uitgesteld traject.

2 Programma van maatregelen

Projectcode	2016J124
Site	Gent - Eikstraat
Projectsigle ADEDE	GEN-EIK
Ligging	Eikstraat 85, 9041, Oostakker (Gent)
Bounding Box	Punt 1 (NW): X: 107622 Y: 198180 Punt 2 (ZO): X: 107784 Y: 197926
Topografische kaart	Zie plannr. 1 (verslag van resultaten)
Kadaster	GENT Afdeling 17, Oostakker, Sectie B, percelen 506b, 517f, 517h (zie plannummer 2 verslag van resultaten)
Soort onderzoek	Vooronderzoek
Opdrachtgever	31Development BV Zekeringstraat 17a 1014 BM Amsterdam
Aard van de vervolgwerken	Vernieuwing oefenvelden met randinfrastructuur en sloop en nieuwbouw kantinegebouw
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Bart De Smaele 2015/00070
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	De Smaele, B., Benjamins, M., en H. Pieters 2016, Archeologienota Eikstraat te Gent(Prov. Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologische Rapport 85, Gent.
Grootte projectgebied	2,5 hectare
Periode uitvoering	Oktober 2016
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek, archeologienota, vroege middeleeuwen, volle middeleeuwen, ontginning,

	abdijhoeven, perceelsgreppels, nederzetting.
Verstoorde zones	Zie plannummer 4 (verslag van resultaten).

3 De aanleiding van het vooronderzoek

KRC Gent is voornemens twee oefenvelden met bijbehorende infrastructuur te vernieuwen op hun complex aan de Eikstraat in Gent. Voor deze werkzaamheden is een stedenbouwkundige vergunning benodigd. Voor werken buiten een vastgestelde archeologische zone is er een vrijstelling voor het indienen van een bekrachtigde archeologienota bij de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning van 5000 m². Het plangebied bedraagt bijna 2,5 hectare en overschrijdt dus de vrijstellingsgrens. Daarom is het verplicht een bekrachtigde archeologienota in te dienen. Dit onderzoek is uitgevoerd om deze bekrachtigde archeologienota te bekomen met het doel de archeologische waarde van het plangebied te bepalen om het mogelijk te maken gemotiveerd archeologische voorwaarden aan de vergunning te kunnen verbinden.

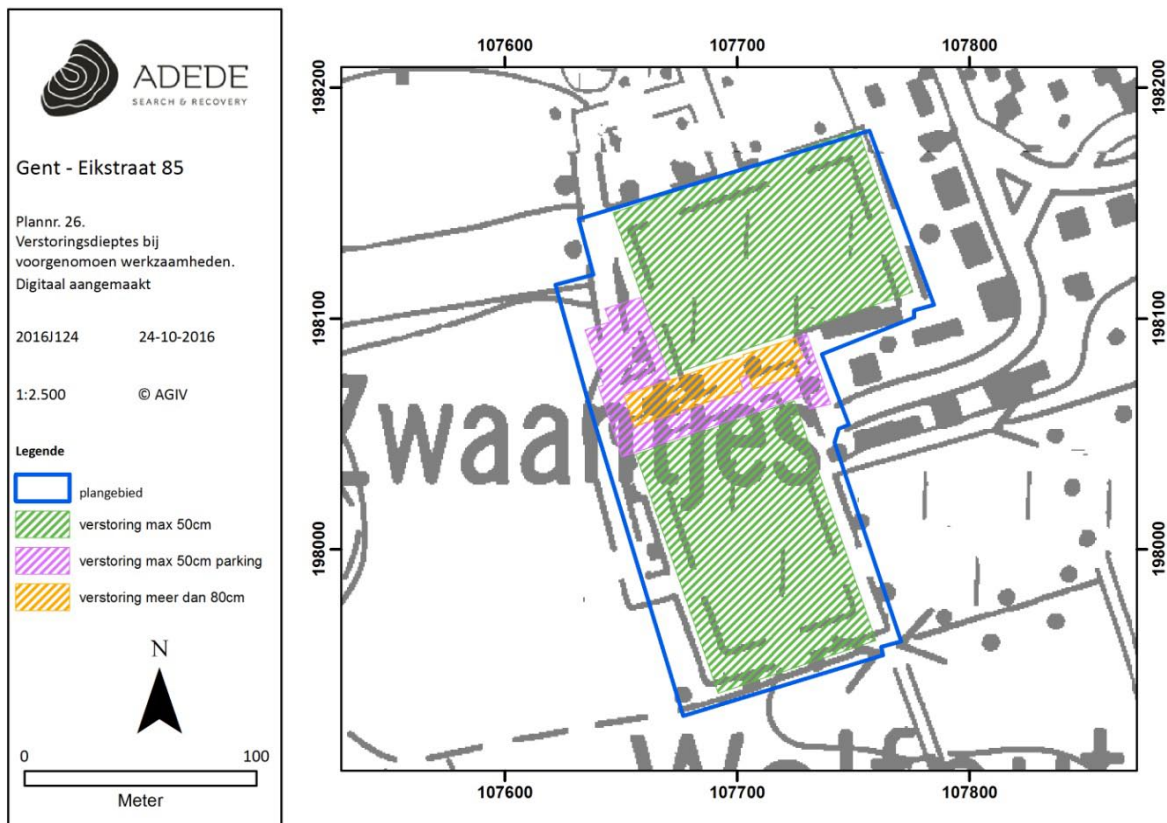
4 De resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

a. Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem is de bureauonderzoeksfase van het onderzoek op deze locatie afgerond. Het bureauonderzoek draagt het projectnummer 2016J124.

b. Het bureauonderzoek heeft een duidelijk beeld geschetst van de archeologische potentie van het plangebied. Het bodemarchief ter plaatse van het plangebied kan sporen van bewoning en aanwezigheid van mensen bevatten die teruggaan tot de steentijd en metaaltijden. De meeste vondsten uit de omgeving hangen evenwel samen met de ontginningen die van af de vroege middeleeuwen door de Sint Baafsabdij werden ondernomen. Sporen van (vroeg)middeleeuwse erven en huizen, alsmede activiteitszones zijn in de nabijheid van het plangebied opgegraven en ook hier mogelijk aanwezig. Tenslotte is de perceelindeling zoals die van historische kaarten bekend is en die nu ook nog grotendeels bestaat herkenbaar in het bodemarchief in de vorm van sporen van nieuwtijds greppels en grachten. Alle sporen bevinden zich direct onder of relatief dicht onder de bouwvoor in één niveau. In de holocene periode hebben zich geen nieuwe afzettingen meer voorgedaan in dit gebied. De ondergrond bestaat uit zandleemgrond. De morfologie van het gebied bestaat uit lage zandige ruggen en depressies met een hoogteverschil van niet meer dan 1 meter. Omdat het archeologisch niveau zo dicht aan het maaiveld ligt is het kwetsbaar voor bodemingrepen.

Op de kaart van Ferraris staat ter plaatse van het plangebied een gegraven brede sloot aangeduid. De functie van deze brede sloot is niet bekend/duidelijk.

c. Voor het hele plangebied geldt een (beperkte) archeologische verwachting op het voorkomen van sporen en resten daterend uit de steentijd tot en met de nieuwe tijd. Deze sporen zullen niet stratigrafisch gescheiden zijn en voorkomen direct onder de bouwvoor. Omdat in het plangebied een sportcomplex is aangelegd met voetbalvelden is het mogelijk dat een deel van de bodemopbouw in het plangebied is verstoord. Omdat er geen zekerheid is over de wijze waarop het sportcomplex is aangelegd kan er echter niet vanuit worden gegaan dat de bodemopbouw zodanig verstoord is dat er bij de werkzaamheden geen archeologische waarden worden bedreigd. Om die zekerheid wel te verkrijgen is het noodzakelijk een kleinschalig landschappelijk booronderzoek uit te voeren op die plaatsen waar bodemverstoringen worden voorzien, met name de voetbalvelden en de nieuw aan te leggen parking. Afhankelijk van de bij het booronderzoek vastgestelde verstoringsdiepte kan het noodzakelijk zijn een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats vast te stellen. Deze onderzoeken dienen ook een uitspraak te doen over de kans op de aanwezigheid van een behoudenswaardige vindplaats ter plaatse van de nieuwe kantine.

Figuur 1. Verstoringdieptes bij voorgenomen werkzaamheden.

5 De vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het onderzoeksdoel van het uitgestelde vooronderzoek met ingreep in de bodem is vast te stellen of er in het plangebied een behoudenswaardige archeologische vindplaats aanwezig is, die wordt bedreigd door de voorgenomen werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning wordt aangevraagd.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem is opgedeeld in twee fases, een booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek.

De vraagstelling van het uitgestelde vooronderzoek met ingreep in de bodem, fase booronderzoek is:

1. Is de bodemopbouw ter plaatse van de voetbalvelden en beoogde parking verstoord, en zo ja, tot welke diepte.
2. Worden door de voorgenomen werken mogelijk archeologische waarden bedreigd?

De vraagstelling van het uitgestelde vooronderzoek met ingreep in de bodem, fase proefsleuvenonderzoek is:

3. Zijn er in het plangebied ter plaatse van de te vernieuwen voetbalvelden, de aan te leggen parking en de nieuw te bouwen kantine sporen aanwezig van menselijke activiteit of bewoning?
4. Wat is de aard, kwaliteit en ouderdom van deze sporen?
5. Gaat het om een behoudenswaardige vindplaats?
6. Wat is de ruimtelijke spreiding van deze sporen in het horizontale vlak maar ook ten aanzien van de diepteligging?
7. Op welke manier kan een archeologisch onderzoek van de vindplaats bijdragen aan de kennis van de bewoning en ontwikkelingsgeschiedenis van de regio?

6 De onderzoeksstrategie en -methode

Om het onderzoeksdoel te bereiken en een antwoord te verkrijgen op de onderzoeksvragen dient ter plaatse van de voetbalvelden en nieuw aan te leggen parking een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd te worden om de bodemopbouw en verstoring vast te stellen. Als de huidige bodemverstoring zo ondiep is (minder dan 50 cm – maaiveld) dat de graafwerkzaamheden voor de nieuw aan te leggen velden hier doorheengaan, is het noodzakelijk een proefsleuvenonderzoek uit te voeren om de aan- of afwezigheid van archeologische vindplaatsen vast te stellen, waarbij bovenstaande onderzoeksvragen beantwoord moeten worden.

Door middel van dat onderzoek kan de aanwezigheid van sporen worden vastgesteld, en ook op de andere vragen een antwoord bekomen worden. Uitspraken met betrekking tot de waardering van de sporen zijn bij een vindplaats zonder bewaarde cultuurlaag alleen maar te verkrijgen door middel van een proefsleuvenonderzoek. De richtlijn voor proefsleuven is dat 10% van het te verstoren gebied onderzocht wordt, en nog eens 2,5 % beschikbaar is voor kijkvensters. Voor de kantine geldt dat bij een oppervlakte van 700m² verstoring, de omvang beschikbaar voor proefsleuven ongeveer 90m² bedraagt. Indien een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd moet worden ter plaatse van de velden en de nieuwe parking, dan dienen de proefsleuven daar met dezelfde formule (12,5% van 16000m²=) ruim 2000m² te beslaan. Voor beide deelgebieden samen gaat het om 2100m² proefsleuf.

De archeologische verwachting bestaat uit een verwachting voor sporen uit alle perioden met een zwaartepunt voor sporen uit de vroege tot volle middeleeuwen en Nieuwe tijd, waarvan de aanwezigheid het best aangetoond kan worden in het vlak.

Wanneer bij het booronderzoek duidelijk wordt dat de in een deel van het plangebied de bodemopbouw tot een diepte van meer dan 50cm onder maaiveld verstoord is, kan het vooronderzoek na de fase booronderzoek (voor dat deel van het plangebied) beëindigd worden.

Wanneer tijdens het aanleggen van de proefsleuven direct duidelijk wordt dat de bodemopbouw verstoord is tot een diepte dat de verwachte sporen niet meer aanwezig zullen/kunnen zijn door recente twintigste-eeuwse bouwactiviteiten en verstoringen (in concreto bodemverbeteringswerkzaamheden in verband met de aanleg van het sportcomplex) kan het proefsleuvenonderzoek onmiddellijk beëindigd worden. Het onderzoek kan eveneens afgesloten worden als er voldoende informatie is verkregen om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

7 De onderzoekstechnieken

Ter plaatse van de voetbalvelden en de nieuwe parking dient een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd te worden. Om duidelijkheid te krijgen over de bodemopbouw dient een tiental boringen te worden geplaatst tot een diepte van 1,5 meter onder maaiveld (zie fig XXX). De boorpunten zijn globaal uitgezet en moeten op basis van terreinkenmerken in het veld definitief uitgezet te worden. De bodemopbouw dient te worden beschreven conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

Figuur 2. Globaal boorpuntenplan.

Afhankelijk van de resultaten van het booronderzoek moet een proefsleuvenonderzoek te worden uitgevoerd ter plaatse van de voetbalvelden en de nieuw aan te leggen parking. De proefsleuven moeten worden aangelegd met een breedte van 2 meter en telkens met 15 meter tussenruimte hart op hart. Een sleuvenplan dient te worden opgesteld voor aanvang van het vooronderzoek fase proefsleuven, maar nadat duidelijk is geworden dat deze fase ook daadwerkelijk uitgevoerd moet worden.

Het proefsleuvenonderzoek moet worden uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk, rekening houdend met onderstaande specificaties.

Bij het aanleggen van de sleuven wordt de bouwvoor of ophogingslaag verwijderd. Hierna dient verdiept te worden tot een eerste leesbaar vlak. Het vlak wordt met een metaaldetector gecontroleerd op vondsten. Vondsten die bij de aanleg van het vlak worden gedaan worden in vakken van twee bij vijf meter verzameld.

Het vlak wordt ingetekend op een vlaktekening met schaal 1:50. Vlaktekeningen mogen digitaal met een (robotic) Total Station worden gemaakt. Sporen worden gecoupeerd voor zover nodig om tot

een waardering en datering van de vindplaats te komen. Coupetekeningen worden op schaal 1:20 gemaakt. Van één lengteprofiel wordt een profielopname gemaakt ten behoeve van de registratie van de bodemopbouw. De keuze voor het lengteprofiel wordt in het veld gemaakt. Eventueel kan hierbij een aardkundige geraadpleegd worden.

Vondsten worden per spoor verzameld met het oog op datering. Indien sporen met organische vulling worden aangetroffen dienen deze bemonsterd te worden met het oog op latere uitwerking in het kader van een definitief onderzoek.

Van bouw materiaal wordt een representatieve selectie verzameld, het overige materiaal wordt uitgeselecteerd. Indien constructiehout bewaard is gebleven wordt dit bemonsterd ten behoeve van eventueel dendrochronologisch onderzoek.

Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek aanwijzingen worden verkregen voor de aanwezigheid van een steentijdsite, moet de onderzoeksstrategie aangepast worden.

Steentijdvondsten in situ worden in eerste instantie driedimensionaal ingemeten en nog tijdens het veldwerk ter evaluatie voorgelegd aan een deskundige, zodat een verdere terreinwaardering (via boringen, evaluatie van bewaring bodemprofiel, enz.) kan uitgevoerd worden.

Er wordt meteen aandacht besteed aan een grondige evaluatie van het bodemprofiel met het oog op bewaringstoestand. Dit laatste dient te gebeuren via een systematische registratie van het bodemprofiel met een gedetailleerde bespreking van de horizonten. Er wordt een kaart opgemaakt met aanduiding van de zone(s) die relevant is/zijn voor een aanvullend booronderzoek.

Daarnaast wordt verwezen naar de bepalingen rond steentijdsites en methodes van onderzoek hiervan zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

Competenties van de uitvoerend archeologen

Het veldwerk wordt uitgevoerd door minstens 2 gediplomeerde archeologen, die permanent op de site aanwezig zijn. Daarnaast wordt conform de Code van Goede Praktijk een aardkundige betrokken bij het veldwerk, deze dient echter niet permanent op het terrein aanwezig te zijn.

Minstens één van de uitvoerende archeologen dient ten minste 220 werkdagen veldervaring te hebben met onderzoek op zandbodems en lemige zandbodems.

De aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met archeologisch onderzoek op zandbodems en lemige zandbodems.

8 De voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

9 Plannenlijst

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0026	Verstoringsdieptes bij voorgenomen werkzaamheden	1:2.500	digitaal	24-10-2016
0028	Globaal boorpuntenplan	1:2.500	digitaal	24-10-2016